

GELENEKTEN GELECEĞE AVRASYA'NIN İSLÂM UFKU*

Sayın Başbakanım,

İslâm dünyasının seçkin dinî liderleri,

Avrasya İslâm Şurası'nın değerli üyeleri, gönül coğrafyamızın seçkin temsilcileri, değerli konuklar,

Hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Bu yıl sekizincisini düzenlediğimiz Avrasya İslâm Şurası'na hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Sözlerimin başında hicretin 1434. yılı münasebetiyle idrak ettiğimiz yeni hicrî yılın ülkelerimize, âlem-i İslâm'a, barış, huzur ve esenlik getirmesini yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

Bir Muharrem ayındayız. Aşurenin arifesindeyiz. Bu vesileyle başta şehitlerin serçeşmesi Hz. Hüseyin olmak üzere Kerbela'da can veren bütün şehitleri rahmetle, tazimle yâd ediyorum. Çağımızın Kerbela'sına dönüşen Gazze'ye ve Gazze halkına yönelik insanlık dışı saldırıların bir an önce bitmesini temenni ediyorum.

Yine sözlerimin başında son iki yıllık dönem içinde insanlık dışı suikastlara uğrayarak can veren, şehit olan Avrasya İslâm Şurası üyelerimize rahmet diliyorum. Kabarday Balkarya Müftüsü güzel insan Enes Pişihacev, Karaçay Çerkezya İslâm Enstitüsü Müdürü İsmail Bostanov, Tataristan Müftü Yardımcısı değerli dostum Veliyyullah Yakubov ve en son Dağıstan İrfan Mektebi'nin öncülerinden Şeyh Sait Atsayev'e Allah'tan rahmet, Şura üyelerimize başsağlığı diliyorum. Bu faili meçhul cinayetlerin bir an önce aydınlanması en büyük arzumuzdur.

Değerli katılımcılar,

Avrasya İslâm Şurası, devasa İslâm coğrafyasının sadece bir bölümüne, sınırlı bir çerçevesine yönelik hizmetler üretmek üzere, ihtiyaçlardan, zorunluluklardan kaynaklanan bir müzakere çabası olarak ortaya çıkmış ve bugün İslâm İşbirliği Teşkilatı'ndan sonra Avrasya coğrafyasındaki dinî liderleri bir araya getiren en büyük istişare organına dönüşmüştür.

Ortak aidiyet, kültür ve tarih temelinde son birkaç yüzyıl içinde kendi aralarında kopukluklar yaşamış, birbirine dâhili ve harici nedenlerle uzak kalmış bir coğrafyanın buluşması şeklinde tanımlayabileceğimiz bu Şura, doğudan batıya Avrasya kavramının geçişlilik vurgusunu hatırlatan güçlü bir sembolizmden hareketle yeni bir temas aralığı, bir irtibat noktası olarak değer kazanmaktadır.

Geçtiğimiz birkaç yüzyılın karmaşık, kaotik çalkantıları içinde doğusuyla batısıyla bütün

Müslümanlar, kayda değer sıkıntılarla yüz yüze geldiler. Pek çok yerde zulüm, horlanma ve dışlanma Müslümanların gündelik tecrübelerinin bir parçası haline geldi. Bu süreç o kadar ağır ve o kadar acıtıcı bir şekilde işledi ki gönül coğrafyamızın pek çok köşesinde Müslümanlar önlerine çıkan yeni sorunlarla, inanç, kimlik ve beyan başta olmak üzere pek çok problemle baş etmek zorunda kaldılar. Bu bağlamda Müslüman dünyanın Avrasya cephesi adeta dilimlendi ve komünizmden faşizme, ateizmden İslâm karşıtlığına hemen her celsede Müslüman varlığını hedef alan amansız saldırıların hedefi haline geldi. Köklü Müslüman geçmişi ve dinin her birimizi soluklandıran, besleyen, tahkim eden rahmeti sayesinde bugün Allah'ın izniyle yeni bir sürece girdiğimizi söyleyebiliriz. Bu sürecin zorunlu bir sonucu olarak Avrasya İslâm Şurası üye ülkelerinin her birinde Müslümanlar birbirlerinden farklı sorunlarıyla, birbirlerinden farklı tecrübeleriyle modern zamanlarda İslâm'ın yeniden inkişafı için gayret sarf ediyorlar. Şura, bu bağlamda söz konusu tecrübelerin paylaşılması, dertleşme imkânları ve ortak hedefler belirleme arayışları açısından hepimize yeni ve elverişli fırsatlar sunmuştur. Sekizincisini düzenlediğimiz şuraların her birisinde özel bir konu etrafında verimli müzakereler yapıldı. Bu toplantımızın tema başlığını "Gelenekten Geleceğe Avrasya'nın İslâm Ufku" olarak belirledik. Dört günlük toplantımızda geçmişimizden başlayarak günümüze doğru gelecek, geçmişteki köklerimize bakacak, oradan ilham alarak geleceği kurmanın konuşmalarını yapacağız. Bugün karşılaştığımız sorunlarımızı, köklü ve her zaman gurur duyduğumuz geçmişimizin bize tuttuğu ışık ile çözümlerin müzakerelerini gerçekleştireceğiz. Ayrıca bu toplantımızda, bütün dünyada artan bir yoğunlukta karşılaştığımız "Kutsal Değerlere Karşı Nefret Söylemi"ni bir çalıştay ortamında ele alacağız. Yüce Rabbimizin ayetlerinden zamanın, gecenin ve gündüzün, Allah'ın şiarı olan günlerin doğru hesaplanmasına dair bir çalıştay ile de "Takvim Birliği" konusunu ele alacağız.

Değerli Şura Üyeleri,

Avrasya coğrafyası tarihinin erken dönemlerinden itibaren İslâm'la müşerref olmuştur. İpek yolunu izleyerek ilerleyen İslâm, bir bir coğrafyanın bütün şehirlerinde, kasabalarında, köylerinde bütün ihtişamıyla arz-ı endam etmiştir.

Bugün bu coğrafyanın çeşitli yerlerine serpilmiş tâbiûn hatta sahabe kabirlerinin varlığı bunun en başta gelen delilidir. İslâm'ın bölgede görünmesinden çok zaman geçmeden Horasan-Maveraünnehir-Harezm (Fergana, Meraga, Serahs, Semerkand, Buhara, Belh, Merv), hiç kuşkusuz, İslâm medeniyetine büyük katkılar sağlayan, onun öğretildiği ve üretildiği en dinamik ilim, irfan ve hikmet merkezleri olarak temayüz etti. Buhara ve Tirmiz bundan böyle kıyamete dek Kutlu Elçi Muhammed aleyhisselamın sünnetini içeren en değerli hadis külliyatlarının başında anılacaktır. Çok geçmeden Müslümanlar Serahs'ta, Özgen'de, Merginan'da hakkın ve hukukun, ibâdât ve muamelâtın en incelmış ve gelişmiş bir işlenişine şahit olacaktır. İslâm, bu coğrafyada bölgenin sosyal, dinî ve kültürel yapısı ve ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden yorumlanacak ve hayatın her alanında kendine has yeni bir gelenek oluşacaktır.

Dünyada matematiğin en zorlu problemleri Harezm'de çözüldü. İslâm'ın hikmete

bürünmüş hali olan büyük sufiler Yesi’den göründüler. Yeryüzünde dilbilimin inceliklerinin öğrenileceği yer Cürcan oldu. İslâm’ın imanıyla aklını bir kaptı yoğuran akaidi, kelâmı Neseî’te, Taftazan’da, Maturid’de yazıldı. Birbirine sıkı sıkıya bağlı ve iç içe geçen ilmî, felsefî, itikadî, amelî ve ahlâkî cephelerin büyük yorumcuları, Ebû Mansûr Mâturîdî, Ebu’l-Muîn en-Neseî, Şemsü’l-Eimme es-Serahsî ve Hoca Ahmed Yesevî, Şâh-ı Nakşibend, Ali Şir Nevaî, Nizamülmülk, Ali Kuşçu, Uluğ Bey, İmam Buhârî, İmam Tirmizî, Harezmi, Ebû Reyhan Bîrûnî, İbn Sina, Fârâbî, Kadı Beydâvî, Taftazânî, Seyyid Şerif Cürcânî, Fahreddin er-Râzî gibi isimlerle tezahür ettiler. Orta Asya’dan başlayan büyük göçle birlikte bu gelenek, sonra gür bir çınar ağacının uzun dalları gibi güneyden Anadolu’ya, Kuzey’den Kafkas dağlarına, Balkanlara; Tuna boyuna ve İdil-Volga boylarına oradan da Avrupa’nın içlerine kadar uzandı. Buralardaki sosyal, kültürel ve dinî hayata rengini verdi. Geçmiş kıymetli kılan bu köklü tecrübenin kendini yenileyerek gelecekte de var olacağına hiç kuşku duymuyoruz.

Avrasya’da gelişen bu medeniyet, tabii ki güçlü toplumsal, eğitsel, hukukî kurumlar ile hayat buldu. Semerkant’ın, Merv’in, Kazan’ın, Saraybosna’nın güçlü ve bütün dünyaya ışık saçan medreseleri olmasaydı; ilmin, ulemanın yuvası, felsefe ve sanatın yurdu medreseler olmasaydı bu medeniyet tabii ki gerçekleşmezdi. Yine bütün bu coğrafyayı kaplayan vakıflar olmasaydı elbette bu güçlü medreseler; güçsüzün destekçisi imaretler; hayata can katan, gıdanın, bilginin, sanatın, bilgeliğin taşındığı ticaret yolları üzerindeki hanlar olmasaydı; insanların yüreklerini besleyen, birbirlerini sevmesini belleten, saymayı, sevmeyi, birlikte olmayı, diri olmayı yaşatan, hikmeti ve irfanı yükselten irfan mektepleri, tekkeler olmasaydı yine bu medeniyet olamazdı. Topluma güvenliği ve adaleti dağıtan, insanların güvenlik endişesi duymadan geleceği kurmasını sağlayan hukuk düzeni olmasaydı bu medeniyet serpilip gelişmezdi.

Bu medeniyetin bugünkü mensupları, bu güçlü geleneği yeni yorumlarıyla geleceğe taşımasını bilecektir. İçinde bulunduğumuz çağın, şartların özelliklerini, toplumlarımızın ihtiyaçlarını göz önüne alarak medeniyetimizi bugüne taşıyacağız. Avrasya coğrafyamızdaki dinî kurumlar bugün, köklerinde bulunan güçlü ve istikrarlı yapılarına yeniden kavuşacaklardır.

Değerli katılımcılar,

İslâm, girdiği bütün coğrafyalarda kendini hiçbir zaman ötekini yok etmek üzerine kurmadı. Her zaman kendini öteki ile birlikte gördü. Avrasya coğrafyası da işte bunun en güzel örneklerinden birisini oluşturdu. İslâm’ın hukuku bunun en sağlam teminatı oldu. Hikmeti ve irfanı bu birlikteliğin en ince örneklerini ortaya koymanın havası oldu, suyu oldu. Camilerin, her türden başka dinin mabetleriyle yükseldiği şehirler her zaman Müslüman şehirleri oldu. Semerkant oldu, Taşkent oldu, Ufa oldu, Kazan oldu, İstanbul oldu, Saraybosna oldu. Bu gelenek, bugün de Bişkek, Almatı, Duşanbe, Bakü, Aşkabat, Moskova, Sen Petersburg, Minsk, Üsküp, Köstence, Şumnu, Vilniyus, Brüksel, Köln’ün yine Saraybosna’nın Müslüman olmayanlar ile Müslümanlar birlikteliğinde en sağlam zeminini oluşturuyor. “Öteki” üretmeyen bir coğrafyada, cümle âleme rahmet nazarıyla bakan bir ümmetin ahfadı olarak, hiç kimseyi teni, rengi, milliyeti ya da dini nedeniyle

sigaya çekmedik. Bütün bunları gayr-i meşru sayan kültür dairesi içinde varlığını sürdüren kadim bir ümmetin bugün yaşadığı sıkıntılar ancak bir imtihan olarak değerlendirilebilir.

İnsanlığın gelişimine katkılar sunan, kerim insanın tekevvünü için mesaisini harcayan, bütün müktesebatını insanlığın hayrı için seferber eden bu coğrafyanın ürettiği miras, tek tek her bir ülke, tek tek her bir kavim ölçeğinde İslâm milletinin şeref tablosu olarak önümüzde durmaktadır. Bütün bu kazanım ve katkılara rağmen maalesef coğrafyamızın insanları hiçbir ezadan, hiçbir cefadan uzak kalmadılar. Şükürler olsun ki kardeşlerimiz bu imtihanı başardılar.

Değerli İslâm bilginleri,

Bugün köklü geleneğimizden ve medeniyetimizden aldığımız güçle geleceğe güvenle bakmamızın önünde, ufkumuzu karartan bir dumanın varlığını da görmemek mümkün olmuyor. Bu karanlık dumanın, bize yabancı işgallerinin, kızıl Bolşevik düzenlerin yapmadığını yapmasından çekiniyoruz. Bu, aslında her toplumun birliğini, dirliğini bütünlüğünü bozan, onu içten kemiren, geleceğini karartan dışlama, sevgisizlik ve tahammülsüzlük hastalığıdır. Bu hastalık bize, son 40-50 yılda bizim coğrafyamıza yine Müslüman bildiğimiz coğrafyalardan bulaştı. Yabancı kaynaklı nevezuhur dinî hareketler, bugün insanlarımızı, bilginin taşıyıcısı âlimlerimizi, geleceğimiz olan gençlerimizi, kurumsallaşmamızı, birliğimizi, bütünlüğümüzü tehdit eden en önemli sorun haline gelmiş bulunuyor. Bu hastalık, şiddeti ve kanı uzunca bir süredir evimizin içine kadar sokmuş bulunuyor.

Ancak bu hastalıkla mücadele tabii ki onun hastalıklı yöntemleriyle olamaz. Biz sabırla, hikmetle, ilimle, Kitap'la, Sünnet'le, toplumumuzun birliği ile, icma ile, aklımızı kullanarak, yani kıyas ile, ictihad ile bunun önüne geçebiliriz.

Bugün ve gelecekte kurumlarımızı, medreselerimizi güçlendirerek, imamlarımızı, müftülerimizi daha iyi yetiştirerek, yüksek bir ilim ve irfan ile mücehhez kılarak bu hastalığın ufkumuzu karartmasına izin vermeyeceğiz. Bugün ölçsüz, hoyrat, hiçbir estetik ya da moral değer taşımayan hüküm ve prensiplerle Müslüman imanını oyuna getiren, garip ve çekilmez polemiklerle Müslüman birlikteliğini zaafa uğratan ucube öğreti iddialarıyla geleceği kuramayız. Hiçbir medeniyet projesi olmayan bu iddiaların arkasında güçlü medeniyetler üretmiş bir havzada hükümferma olma çabasına izin vermemek gerekir. Bedevilikten hadarîliğe geçişini tamamlamış, Efendimizin (s.a.s.) rehberliğinde medenîleşmiş bir ümmeti kaba, hoyrat, akıldan ve izandan yoksun söylem ve icraatlara davet eden, telkin ve teennileriyle irfan dünyamızı yok etmeye çalışan girişimlere karşı, medeniyet ufkumuzu bloke ettiren bu tür yaklaşımlara karşı -onlar selefimize yanlış bir şekilde atıfta bulunsalar ve yüce şiarlarımıza sık sık gönderme yapsalar datemkinli yaklaşmalıyız. Bizi dünya âleme rehber kılan bir medeniyetten bizi dünya âleme rezil etmeyi planlayan bir tasavvura kayamayız.

Bugün artık bir telafiye, bir restorasyona ihtiyacımız var. Fetret günleri geride kaldı.

Fetret günlerinden kalma kargaşalardan, o günlerden kalma tartışmalardan hızla uzaklaşmamız gerekir. Tarihte büyük bir heyecanla müesseseleştirdiğimiz, kurumsallaştırdığımız yapılara yeniden hayat vermek zorundayız.

Bu vesileyle Avrasya coğrafyasının kadim bilgi ve hikmetini ihya etmek için İstanbul'da bir uluslararası İslâm Üniversitesi'nin kurulmasını elzem gördüğümü ve bunu bütün Şura üyelerimizin yıllardır her fırsatta dile getirdiğini ifade etmek istiyorum.

Bilgiyle hikmete eşzamanlı bir şekilde değer veren, gündelik hayatının temel parametrelerini bu iki değer her birine aynı düzeyde yakın durarak tanzim eden bir gelenek, bugün yeniden canlandırılmayı beklemektedir. Gelenekli olmak demek, makulleştirilmeyi başarmış bir süreklilik içinde olmak demektir. Nevzuhur ya da ucube seçeneklerin ümmet-i Muhammed'e getirdiği maliyet ne yazık ki çok ağır olmaktadır. Bugün dünyanın kimi bölgelerinde din-i mübin-i İslâm'ın asırlara damgasını vurmuş geleneğiyle acımasız bir şekilde çatışmaya giren, hemen her fırsatta, yüksek bütçeli planlamalarla bu geleneği küçük düşürmeye çalışan, genç ve taze dimağları köksüzleştirerek tam da hesaplandığı şekilde daha üst düzeyde planlanan tuzaklara çekmeye çalışan bu problemler karşısında müteyakkız olmalıyız. Bu problemler İslamofobi, ırkçılığı, ayrımcı politikaları beslemekte, Müslüman karşıtlığını meşrulaştıracak bir zemin yaratmaktadır.

Şimdi yüksek bir soğukkanlılıkla geleceğe bakıyoruz. Kin ve intikam içinde olmaksızın geleceği yeniden kurmak, varlık ve bekamızı yeniden inşa etmek üzere Rabbimizin bize her daim öğrettiği ebedi düsturlara bihakkın itaat ederek kimliğimizi, kişiliğimizi, hedef ve gayelerimizi gözden geçiriyoruz. Bu merhale Avrasya Şurası'nın belki de en güzel hasletleri arasında yer almaktadır.

Yeri gelmişken medeniyet ufkumuzu aydınlatmak için Diyanet İşleri Başkanlığı olarak sizin teşvik ve yönlendirmelerinizle tamamladığımız bir çalışmanın müjdesini bugün sizlerle paylaşmak istiyorum. 2005 yılından bu yana sekiz yıldır Türkiye'deki bütün İlahiyat fakültelerinde görev yapan 85 hadis hocamızla birlikte üzerinde çalıştığımız Konulu Hadis Projemiz tamamlanmıştır. "Hadislerle İslâm" adını taşıyan 7 ciltlik eserimizin Avrasya İslâm Şurası üyeleri için özel bir baskısı gerçekleştirilmiştir. Bu özel baskımızın ilk nüshasını açılış törenimizin bitiminde Sayın Başbakanımıza takdim etmenin onurunu yaşayacağım. Bunu bize lütfeden Allah'ımıza sonsuz hamd ü senalar ediyorum. Sizin ilk okumalarınızdan sonra İngilizce, Arapça ve Rusça tercümelerine başlayacağımızın da müjdesini vermek istiyorum.

Değerli kardeşlerimiz,

Şura boyunca tecrübelerimizi, kazanımlarımızı, kayıplarımızı, ihtiyaçlarımızı, kısaca ufkumuzu ve onun önündeki engelleri konuşacağız, müzakere edeceğiz. Geleceği yeniden kurarken, kardeşliğimizi sınırlayan her türden engeli, duygusal, kültürel, entelektüel her türden filtreyi bir tarafa atarak kardeş olmanın sevinciyle yeni ufukların heyecanında bir araya geleceğiz.

Bu duygular içinde şuramızın İslâm toplumlarının hayrına olumlu adımların atılmasına vesile olmasını diliyor, sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

*VIII. Avrasya İslam Şurası Açılış Konuşması, 15 Kasım 2012 / İstanbul